

Tussenrapportage 2-2017

Inhoudsopgave

1 - SAMENVATTING	3
1.1 Inleiding.....	3
1.2 Beleidsmatige ontwikkelingen	3
1.3 Financiële ontwikkelingen	3
2 - TOELICHTING OP DE BELEIDSMATIGE ONTWIKKELINGEN	6
2.1 Toelichting op de wijken	6
2.2 Voortgang beoogde doelen en prestaties.....	6
3 - TOELICHTING OP DE FINANCIËLE ONTWIKKELINGEN	7
3.1 Totaaloverzicht verwachte voor- en nadelen.....	7
3.2 Toelichting op de voordelige afwijkingen.....	7
3.3 Toelichting op de nadelige afwijkingen.....	11
3.4 Totaaloverzicht van de taakstellingen met toelichting	16
3.5 Investerings.....	16
BIJLAGE DOELEN EN PRESTATIES.....	18
BIJLAGE INVESTERINGEN	20

1 - Samenvatting

1.1 Inleiding

Deze tweede tussenrapportage van 2017 (Turap 2-2017) geeft informatie over het verwachte financiële jaarresultaat en de afwijkingen ten opzichte van de begroting. Hierbij wordt de laatst geautoriseerde begrotingsstand gehanteerd. Dit is de stand inclusief de raadsbesluiten tot en met 10 juli 2017. De rapportage is opgesteld op basis van enerzijds de structurele componenten in de resultaten van 2016 en anderzijds de bekende ontwikkelingen in het eerste deel van 2017.

1.2 Beleidsmatige ontwikkelingen

Één van de belangrijkste beleidsmatige ontwikkelingen in 2017 heeft een relatie met het programma 'Van Wijken Weten'. Na de pilot 'Wijksturing 2015/2016' met een aantal wijken zijn vanaf oktober 2016 zeven Teams leefomgeving voor alle Arnhemse wijken actief. In [paragraaf 2.1](#) staat een verdere toelichting op deze ontwikkelingen.

In de [MJPB 2017 - 2020](#) (kopjes 'Doelen & Monitoring' per programma) is ten behoeve van de inzichtelijkheid in en de meetbaarheid van het Arnhemse beleid de Arnhemse doelenboom opgenomen, waarin de samenhang tussen de Arnhemse hoofdoelen, de beleidsdoelen in de veranderopgaven en de beleidsdoelen in de reguliere opgaven in beeld wordt gebracht.

In de eerste tussenrapportage ([Turap 1 - 2017](#)) is niet gerapporteerd over deze doelen. Dat was in dat vroege stadium niet mogelijk. In [paragraaf 2.2](#) staat de eerste terugkoppeling over de doelenboom.

1.3 Financiële ontwikkelingen

Totaaloverzicht

Omschrijving	Begroting 2017		Prognose		Afwijking		V / N
	Geamendeerd	t/m Raad (10-7-'17)	Turap 1 - 2017	Turap 2 - 2017	Turap 1 - 2017 (t/m Raad (27-3))	Turap 2 - 2017	
Lasten	696.860	741.746	711.856	745.274	-12.946	-3.528	N
Baten	692.222	725.871	693.586	733.431	89	7.560	V
Totaal saldo van baten en lasten	-4.638	-15.875	-18.270	-11.843	-12.857	4.032	V
Toevoegingen aan reserves en voorzieningen	23.040	33.976	23.040	37.640	0	-3.664	N
Onttrekkingen aan reserves en voorzieningen	27.678	49.851	27.678	57.499	0	7.648	V
Mutaties reserves en voorzieningen	4.638	15.875	4.638	19.859	0	3.984	V
Resultaat (voor bestemming via de AR)	0	0	-13.632	8.016	-12.857	8.016	V

Bedragen x €1.000,--

Na de begrotingswijzigingen op 10 juli 2017 sluit de vastgestelde jaarschijf 2017 van de [MJPB 2017 - 2020](#) met een onttrekking aan reserves van per saldo € 15,9 miljoen.

Ten opzichte van deze begrotingsuitkomst wordt in deze Turap 2 in 2017 een voordelig saldo van baten en lasten verwacht van € 8,0 miljoen. In Turap 1 werd nog een nadeel van circa € 13,6 miljoen geprognosticeerd. Die kennis heeft er toe geleid om een groot aantal nadelen al met een begrotingswijziging bij de Perspectiefnota 2018-2021 op te lossen, zoals voor Presikhaaf Bedrijven. Als de oplossingen in de Perspectiefnota buiten beschouwing worden gelaten, zou de Turap 1 een voordeel van € 2,4 miljoen laten zien. Het extra voordeel van € 5,6 miljoen in de Turap 2 is vooral te verklaren door een extra nagekomen voordeel uit het gemeentefonds. Daarnaast is een beter inzicht verkregen door nieuwe ontwikkelingen, omdat het jaar verder onderweg is.

Van het totaal te verwachten voordeel van € 8,0 miljoen wordt een bedrag van € 5,1 miljoen veroorzaakt door meevallers vanuit het gemeentefonds. Per saldo is naar verwachting circa € 2,4 miljoen van het totale Turap voordeel structureel inzetbaar. Voor het overgrote deel was dit bekend tijdens het opstellen van de [MJPB 2018-2021](#) en is dit meegewogen in het meerjarige perspectief (hoofdstuk 2 Financieel kader). Hieruit blijkt dat voorzichtigheid blijft geboden. Daarnaast zijn de gemeentefonds voordelen niet meer dan een vertaling van de beleidsarme voorjaarsbesluitvorming van het Rijk. De nu nog onbekende plannen van het nieuwe kabinet, zouden een effect kunnen hebben op het gemeentefonds.

De afzonderlijke afwijkingen staan in de [paragrafen 3.1](#) tot en met [3.3](#) van deze tussenrapportage nader inhoudelijk toegelicht.

Overzicht per programma

Hieronder worden de afwijkingen per programma gepresenteerd ten opzichte van de geautoriseerde stand van de begroting tot en met de raadsbesluiten van 10 juli 2017.

Nr.	Omschrijving	Begroot 2017 (inclusief de raadsbesluiten tot en met 10 juli)				
		Lasten	Baten	Begroot totaal saldo van baten en lasten	Beoogd saldo toevoegingen en onttrekkingen	Geraamd resultaat
<i>Bedragen X €1000</i>						
Reguliere programma's						
R.00	Algemeen bestuur en publieke dienstverlening	10.701	3.593	-7.108	0	-7.108
R.01	Veiligheid	14.345	1.364	-12.981	178	-12.803
R.02	Verkeer, vervoer en waterstaat	23.529	8.366	-15.163	2.281	-12.882
R.03	Economie	4.959	690	-4.269	252	-4.017
R.04	Educatie	23.246	4.470	-18.776	-2.968	-21.744
R.05	Cultuur, recreatie en sport	45.304	8.150	-37.154	-2.552	-39.706
R.06	Participatie en Maatschappelijke ondersteuning	204.375	106.422	-97.953	-5.653	-103.606
R.07	Gezondheid en milieu	33.099	2.477	-30.622	8.272	-22.350
R.08	Wonen en ruimte	75.862	74.166	-1.696	1.654	-42
R.09	Financien en bedrijfsvoering	87.036	484.318	397.282	14.411	411.693
Veranderopgave						
V.01	Van Wijken Weten	0	0	0	0	0
V.02	Stad op de kaart	0	0	0	0	0
Wijkprogramma's						
W.01-08.	Wijken gemeente Arnhem	219.290	31.855	-187.435	0	-187.435
Totaal		741.746	725.871	-15.875	15.875	0

Nr.	Prognose 2017										
	Lasten	Baten	Prognose totaal	Afwijking saldo van baten en lasten	V/N	Afwijking lasten (ivm rechtmatigheid)	V/N	Prognose saldo toevoegingen en onttrekkingen	Prognose resultaat (via AR)	Afwijking resultaat	V/N
<i>Bedragen X €1000</i>											
Reguliere programma's											
R.00	11.126	4.136	-6.990	118	V	-425	N	250	-6.740	368	V
R.01	14.345	1.510	-12.835	146	V	0		178	-12.657	146	V
R.02	23.829	8.366	-15.463	-300	N	-300	N	2.581	-12.882	0	
R.03	4.959	690	-4.269	0		0		252	-4.017	0	
R.04	23.246	4.470	-18.776	0		0		-2.968	-21.744	0	
R.05	45.174	8.150	-37.024	130	V	130	V	-2.552	-39.576	130	V
R.06	210.585	105.822	-104.763	-6.810	N	-6.210	N	-155	-104.918	-1.312	N
R.07	33.099	2.906	-30.193	429	V	0		8.272	-21.921	429	V
R.08	76.062	74.915	-1.147	549	V	-200	N	1.654	507	549	V
R.09	85.539	490.611	405.072	7.790	V	1.497	V	14.247	419.319	7.626	V
Veranderopgave											
V.01	0	0	0	0		0		0	0	0	
V.02	0	0	0	0		0		0	0	0	
Wijkprogramma's											
W.01-08.	217.310	31.855	-185.455	1.980	V	1.980	V	-1.900	-187.355	80	V
Totaal	745.274	733.431	-11.843	4.032	V	-3.528	N	19.859	8.016	8.016	V

In bovenstaande tabel zijn, in een extra kolom, de afwijkingen op de lasten zichtbaar gemaakt. De geel gearceerde nadelen worden bij de betreffende programma's toegelicht om de raad te informeren en zodat deze begrotingsoverschrijdingen in de jaarrekening rechtmatig zijn.

Indien nodig kan tijdig worden bijgestuurd met een begrotings- en/of beleidswijziging.

Budgetten Teams leefomgeving en sociale wijkteams verdeeld over 8 wijkprogramma's

Alle budgetten waar een logische koppeling kan worden gelegd met wijken/ bewoners en waarbij geen sprake is van een evidente stedelijke voorziening zijn overgeheveld van de stedelijke programma's naar de wijkprogramma's, in totaal € 217 miljoen, verdeeld over 8 wijkprogramma's. Daarvan is circa € 101 miljoen beschikbaar voor de Teams leefomgeving en het overige voor de sociale wijkteams om specialistische zorg te kunnen leveren.

Voor een aantal van deze wijkbudgetten is het op dit moment nog niet mogelijk om de werkelijk bestede bedragen aan de juiste wijkprogramma's toe te rekenen. Om dit mogelijk te maken wordt onder meer gewerkt aan (administratieve) aanpassingen bij de opdrachtverstrekking aan, en facturering door leveranciers. Ook de toerekening van subsidies aan de wijkprogramma's vergt aanpassingen bij het verlenen en registreren van subsidiebeschikkingen. De verwachting is dat deze aanpassingen in de loop van dit jaar worden afgerond, zodat in 2018 de kosten direct per wijkprogramma kunnen worden geregistreerd. Voor het jaarverslag 2017 worden de desbetreffende bestedingen éénmalig op basis van verdeelsleutels over de wijkprogramma's verdeeld. In deze Turap worden daarom de afwijkingen in hoofdstuk 3 niet per wijkprogramma, maar voor de 8 wijkprogramma's gezamenlijk toegelicht.

Toelichting op het sociaal domein

Binnen het sociaal domein (Jeugd& Wmo) spelen diverse autonome en structurele ontwikkelingen waardoor de kosten vanaf 2017 sterk zullen toenemen. Het betreft ontwikkelingen onder andere binnen de Wet Langdurige Zorg (Wlz), indexeringen en taakmutaties vanuit het Rijk (bijvoorbeeld de aanpassing van de berekeningssystematiek van de eigen bijdrage). De verwachting is dat deze structurele kostenstijgingen niet in zijn geheel binnen de huidige budgetten of via de transformatie opgave opgevangen kunnen worden. In de [MJPB 2018-2021](#) zijn voor de indexeringen en taakmutaties extra middelen aan het beleidsveld doorgegeven. Naast eerder genoemde kostenstijgingen worden in 2017 incidentele voordelen verwacht met name door de onderbesteding van de innovatiemiddelen. Per saldo wordt daardoor naar verwachting per balansdatum afgerond € 2,1 miljoen aan de BR Noodfonds onttrokken in verband met het sociaal domein. Dat betreft een onttrekking van € 3,7 miljoen in verband met een per saldo negatief resultaat op het sociaal domein minus een dotatie van € 1,6 miljoen in verband met de onderbesteding van het transformatiebudget Teams leefomgeving).

Risico's en weerstandsvermogen

Voor deze cijfers en analyse wordt verwezen naar de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' in de [MJPB 2018-2021](#).

Resultaat grondexploitatie

Op basis van de laatste berekeningen is de inschatting dat geen significant voor- of nadeel op de grondexploitatieprojecten zal ontstaan, behoudens de uitkomsten met betrekking tot de lopende ontwikkelingen bij het gronddepot aan de Oude Veerweg. Hiervoor is geen cijfermatige afwijking opgenomen. Voor de analyse wordt verwezen naar de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' in de [MJPB 2018-2021](#), waar een risicomelding onder de gemeentebrede risico's is opgenomen.

Voortgang investeringen

Bij een peildatum halverwege het jaar zijn van de € 64 miljoen aan beschikbare kredieten voor een bedrag van € 23 miljoen (36%) aan investeringen gerealiseerd. De lagere realisatie wordt voornamelijk veroorzaakt door nog te maken boekingen bij de verbouwing van Musis (programma R5) en van investeringen in rioleringsvoorzieningen (programma R7) en in automatisering (programma R9). Aan het einde van het jaar wordt voor het grootste deel uitnutting verwacht, danwel een beperkte verschuiving naar aanvang 2018. Meer toelichting hierover is te vinden in de [paragraaf 4.2 Investerings](#).

2 - Toelichting op de beleidsmatige ontwikkelingen

2.1 Toelichting op de wijken

In de [MJPB](#) van 2017 zijn naast de reguliere programma's voor het eerst 8 wijkprogramma's opgenomen. In het eerste deel van 2017 hebben de teams hun contacten met de wijk, bewoners en anderen uitgebreid en verdiept. Met de kernorganisatie wordt intensief samengewerkt om tot de juiste afspraken en de meest effectieve werkvorm te komen. Om in beeld te brengen waar de noden en de wensen in de wijken liggen, hebben de Teams leefomgeving samen met bewoners, de kernorganisatie en sociale wijkteams 3-5 speerpunten per wijk benoemd. Daarnaast geven die speerpunten een beeld van de systematiek waar vanaf nu mee gewerkt gaat worden. De Teams leefomgeving en de kernorganisatie stemmen af wat nodig is in de wijken en hoe die doelen gerealiseerd kunnen worden.

2.2 Voortgang beoogde doelen en prestaties

Voor het totaaloverzicht van de beoogde doelen en prestaties voor 2017 wordt verwezen naar de [MJPB 2017 - 2020](#) (kopjes 'Doelen & Monitoring' per programma). De doelen liggen voor het overgrote deel op schema. In de [Bijlage doelen en prestaties](#) bij deze Turap is een overzicht opgenomen van de doelen en prestaties die niet op schema lopen. Daarbij is ook een toelichting opgenomen.

Progr.	Omschrijving	Afwijkingen totaal	Verrekenen afwijkingen			
			met bestemmings-reserves/voorzieningen	met de AR	Incidenteel	Structureel
Voordelen						
R.00	Liquidatie Stadsregio Arnhem Nijmegen	543		543	543	
R.01/R.07	VGGM resultaat jaarrekening 2016	575		575	575	
R.05	Musis: structurele verlaging kapitaallasten agv incidenteel nadeel 2016 onjuiste activa	130		130		130
R.06	GR Presikhaaf Bedrijven: lager persoonstarief & overige voordelen	523		523	523	
R.06	Teruggaaf reïntegratie-inburgering BTW-compensatiefonds (BCF) 2009	144		144	144	
R.08	ODRA: Leges-inkomsten	749		749	749	
R.09	Gemeentefonds	5.300		5.300	900	4.400
R.09	Rentemanagement (via BR Kapitaallasten)	1.300	-1.300	0		
R.09	Lagere kapitaallasten agv onderbenutting investeringen ICT (via BR Kapitaallasten)	PM	-PM	0		
R.09	Lagere kapitaallasten agv onderbenutting overige investeringen (via BR Kapitaallasten)	464	-464	0		
R.09	Meeropbrengsten lokale heffingen	750		750	750	
R.09	Onvoorzien en strikt onvermijdbaar	520		520	520	
R.09	Doorrekening nieuwe CAO	428		428	428	
R.09	Looncompensatie GR en gesubsidieerde instellingen	317		317	317	
R.09	Dividend BNG	243		243	243	
R.09	Vrijval structureel budget lening OHRA irt Gelredome	198		198		198
W.01-08	Onderbesteding transformatiebudget Teams leefomgeving (via BR Noodfonds)	1.600	-1.600	0		
W.01-08	Onderbenutting vrij besteedbaar budget Teams leefomgeving	540		540	540	
W.01-08	Onderbenutting wijken transitiebudget (via BR Taakmutaties-Gemeentefonds)	300	-300	0		
Totaal voordelen		14.624	-3.664	10.960	6.232	4.728
Nadelen						
R.00	Inhuur publieke dienstverlening (via BR Friciekosten)	250	-250	0		
R.00	Extra kosten voor vervanging en wachtgeld	175		175		175
R.02	Schade Willemstunnel en parkeergarage Arnhem Centraal	300	-300	0		
R.05	Musis: renovatie en nieuwbouw van Musis Sacrum	PM		0		
R.06	Sociaal domein resultaat (via BR Noodfonds)	3.683	-3.683	0		
R.06	GR Presikhaaf Bedrijven: aanzuivering eigen vermogen, onroerend goed verkoop & boeterente (via de BR Noodfonds)	1.815	-1.815	0		
R.06	GR Presikhaaf Bedrijven: frictiekosten personeel (via de BR Noodfonds)	PM	-PM	0		
R.06	Resultaat op Beschermingsbewind/BooM	970		970		970
R.06	Daling rente inkomsten Sociale Bank Centraal Gelderland	600		600		600
R.06	Nadelige afrekening regiocontract 2012-2015 (Participatie)	295		295	295	
R.06	BUIG	114		114	114	
R.08	ODRA: extra kosten toegenomen volume	200		200	200	
R.09	Wachtgeld en WW (via BR Friciekosten & voorziening voor personele lasten)	1.600	-1.600	0		
R.09	Indexatie sociale premies per 1-1-2017 Sportbedrijf Arnhem	130		130		130
R.09	Meerkosten Sociaal statuut De Connectie	PM		PM	PM	
W.01-08	Tariefstijgingen bij aanbestedingen wijkonderhoud, afvalinzameling en afvalverwerking	460		460		460
Totaal nadelen		10.592	-7.648	2.944	609	2.335
Prognose saldo van voor- en nadelen		4.032	3.984	8.016	5.623	2.393

3 - Toelichting op de financiële ontwikkelingen

3.1 Totaaloverzicht verwachte voor- en nadelen

Hieronder worden de afwijkingen gepresenteerd ten opzichte van de geautoriseerde stand van de begroting tot en met de raadsbesluiten van 10 juli 2017.

3.2 Toelichting op de voordelige afwijkingen

R.00 Liquidatie Stadsregio Arnhem Nijmegen - € 543.000 voordeel (incidenteel)

Vanwege de liquidatie van de Stadsregio Arnhem Nijmegen wordt het resterende vermogen van de Stadsregio verdeeld over de deelnemende gemeenten. Voor Arnhem komt dit uit op een bedrag van € 543.000 dat kan vrijvallen naar de algemene middelen.

R.01 & R.07 VGGM Resultaat jaarrekening 2016 - € 575.000 voordeel (incidenteel)

Op 28 juni heeft het Algemeen Bestuur van VGGM de jaarrekening 2016 inclusief resultaatbestemming vastgesteld. De resultaatbestemming leidt tot een incidentele uitkering aan de gemeente Arnhem van € 575.000. Dit bestaat voor € 146.000 voordeel op de brandweer (R.01 Veiligheid) en € 429.000 voordeel op de GGD inclusief facilitaire zaken (R.07 Gezondheid en milieu).

R.05 Musis: structurele verlaging kapitaallasten agv incidenteel nadeel 2016 onjuiste activa - € 130.000 voordeel (structureel)

Bij de verzelfstandiging van Musis Sacrum en de Stadsschouwburg in Stichting Musis Stadstheater Arnhem (MSA) is materiële vaste activa overgedragen. Hiertoe is een lening verstrekt door de gemeente aan de Stichting MSA. Bij de jaarrekening 2016 blijkt een te hoog bedrag aan materiële vaste activa te zijn overgedragen, met als gevolg dat de lening ook te hoog is. De stichting ontvangt een subsidie om de lasten van de lening te kunnen voldoen. Doordat de lening verlaagd is, zal ook de subsidie verlaagd worden met het kapitaallastenbudget dat ter dekking van deze activa oorspronkelijk aan de subsidie is toegevoegd. Over deze post is op [16 mei 2017](#) een raadsbrief uitgebracht. Voor 2017 wordt dit verwerkt in de begroting via Verzamelbesluit 3. Voor 2018 en volgende jaren wordt dit verwerkt in de [MJPB 2018-2021](#).

R.06 GR Presikhaaf Bedrijven: lager persoonstarief & overige voordelen

Voor de toelichting van de afwijkingen GR Presikhaaf Bedrijven wordt verwezen naar paragraaf 3.2 '[Bijdrage Arnhem aan GR Presikhaaf Bedrijven](#)'.

R.06 Teruggaaf reïntegratie-inburgering BTW-compensatiefonds (BCF) 2009 - € 144.000 voordeel (incidenteel)

De kosten voor individuele reïntegratie trajecten zijn de afgelopen jaren kostprijsverhogend (zonder vordering btw) geboekt. Onder bepaalde voorwaarden en eisen (per jaar inzichtelijk gemaakt) kunnen delen van deze individuele reïntegratie trajecten compensabel worden gemaakt voor de BTW. Over het jaar 2009 is met de belastingdienst overeenstemming bereikt dat een bedrag van € 144.000 alsnog compensabel is. Dit leidt tot een verwacht voordeel van € 144.000 voor 2017. Voor de jaren 2010 en verder loopt het onderzoek nog. Mogelijk kan dit ook tot een toekomstig incidenteel voordeel leiden over oude jaren.

R.08 ODRA leges-inkomsten - € 749.000 voordeel (incidenteel)

In de jaarrekening 2016 zijn tegenvallende leges inkomsten uit de bouw geconstateerd. Daarom is bij de perspectiefnota besloten om de begrote inkomsten met € 1,2 miljoen neerwaarts bij te stellen (van € 4,45 miljoen naar € 3,25 miljoen). Toch lijkt de daling van de inkomsten uit WABO-leges voor 2017 mee te vallen. Voor 2017 worden de inkomsten nu ingeschat op € 4,0 miljoen, dat is € 0,75 miljoen meer dan de neerwaarts bijgestelde begroting.

R.09 Gemeentefonds - € 5.300.000 voordeel (structureel € 4,4 miljoen, incidenteel € 0,9 miljoen)

Dit voordeel van € 5,3 miljoen bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Meer algemene uitkering en decentralisatie- en integratieuitkeringen € 5,5 miljoen (waarvan verrekend met beleidsvelden € 2,3 miljoen);
2. Integratieuitkering Sociaal Domein € 4,1 miljoen (waarvan verrekend met beleidsveld € 2,9 miljoen);
3. Afrekening oudere jaren n.a.v. definitieve bijstelling verdeelmaatstaven € 0,9 miljoen.

Ad. 1)

Op basis van de meicirculaire 2017 ontvangt de gemeente Arnhem voor het jaar 2017 circa € 5,5 miljoen meer uit de algemene uitkering en de decentralisatie- en integratieuitkeringen. De voornaamste oorzaak van de stijging van de algemene uitkering is de accresstijging van 0,43% bij de meicirculaire 2016 naar 1,54% bij de meicirculaire 2017. Daarnaast heeft de positieve afrekening over 2016 plaatsgevonden in 2017. Van de mutaties in of nieuw te ontvangen decentralisatie- en integratieuitkeringen wordt € 2,3 miljoen verrekend met de verschillende beleidsvelden.

Ad. 2)

Op de integratieuitkering Sociaal Domein wordt op grond van de meicirculaire 2017 bijna € 4,1 miljoen meer ontvangen dan begroot. Voor het onderdeel Wsw (Participatie) wordt € 2,9 miljoen hiervan overgeheveld naar het beleidsveld, omdat vanaf 2017 de verdeling van de Wsw-middelen gebaseerd wordt op het kenmerk "betalende gemeente" in plaats van op het kenmerk "woongemeente" en het beleidsveld deze meerkosten dus ook voor haar kiezen krijgt.

Ad. 3)

Op de laatste plaats is in 2017 ruim € 0,9 miljoen aan afrekeningen over oudere jaren ontvangen als gevolg van (definitieve) bijstellingen van verdeelmaatstaven.

Per saldo resteert na overheveling naar diverse beleidsvelden een voordeel van € 5,3 miljoen voor de algemene middelen. Dit voordeel wordt in de loop van 2017 verwerkt in een begrotingswijziging bij de [MJPB](#), vanuit het streven om vanuit een getrouw beeld zo reëel en actueel mogelijk te begroten.

R.09 Rentemanagement - € 1.300.000 voordeel (toe te voegen aan de BR Kapitaallasten)

De begrote buffer voor rentestijgingen ad € 1,3 miljoen kan vrijvallen, aangezien op dit moment in het jaar duidelijk is dat er geen nadelige effecten meer komen door rentestijgingen. Overeenkomstig het Raadsbesluit 'Nieuwe beleidsregels analyse financiële positie' (Rb 2016-11-07) wordt dit resultaat toegevoegd aan de bestemmingsreserve kapitaallasten. Hiermee wordt dit voordeel gekoppeld aan investeringen met lange afschrijvingstermijn en worden de kapitaallasten beter geëgaliseerd voor de langere termijn.

R.09 Lagere kapitaallasten agv onderbenutting investeringen ICT - € PM voordeel (toe te voegen aan de BR Kapitaallasten)

Het investeringsbudget voor ICT voor het jaar 2017 bedraagt € 6,6 miljoen. Van dit bedrag is € 1,8 miljoen gelabeld aan investeringen van applicaties die worden overgedragen aan De Connectie, zoals de aanbesteding van een nieuw financieel pakket.

Van het overgebleven bedrag bestaat een kans dat diverse projecten met een gezamenlijk bedrag van € 3,3 miljoen pas in 2018 worden afgerond. Hiervoor zijn de volgende oorzaken aan te wijzen:

- Het zaakgericht werken loopt vertraging op, omdat in diverse domeinen teveel (ICT gerelateerde) veranderingstrajecten gelijktijdig lopen, waardoor de bedrijfsvoering in gevaar kan komen. Daarom is ervoor gekozen om de invoering van het zaakstelsel te temporiseren, waardoor ook een aantal afgeleide (deel)projecten met een bedrag van € 1,2 miljoen pas in 2018 worden afgerond.

- Een aantal wettelijke veranderingen zijn landelijk uitgesteld. Hierdoor kunnen de bijbehorende applicatie omgevingen niet worden veranderd. Projecten met een bedrag van € 0,6 miljoen worden pas in 2018 opgestart en afgerond.
- Een aantal projecten kent een late oplevering in de maanden november of december van dit jaar. Afhankelijk van mogelijke tegenvallers kan de opleverdatum van deze project naar 2018 worden verschoven. Het gaat over € 1,5 miljoen.

R.09 Lagere kapitaallasten agv onderbenutting overige investeringen - € 464.000 (toe te voegen aan de BR Kapitaallasten)

Er ontstaat een voordeel op de rentekosten van nieuwe leningen, die samenhangen met de investeringen die in 2017 worden gerealiseerd. Op basis van de tot nog toe gerealiseerde (nieuwe) leningen en de verwachting dat het MeerjarenInvesteringsPlan (MIP) in de tweede helft van 2017 volledig wordt gerealiseerd, bedraagt dit voordeel circa € 464.000 (aannee nieuwe leningen gemiddeld over 90 dagen).

R.09 Meeropbrengsten lokale heffingen - € 750.000 voordeel (incidenteel)

Voor 2017 wordt een meeropbrengst lokale heffingen verwacht. Deze meeropbrengst is als volgt opgebouwd:

- Meeropbrengst onroerende zaakbelastingen woningen en niet-woningen € 550.000. Deze meeropbrengst wordt voornamelijk veroorzaakt door de afwikkeling van voorgaande belastingjaren.
- Meeropbrengst afvalstoffenheffing € 100.000. De meeropbrengst op afvalstoffenheffing is het gevolg van een grotere toename van het aantal huishoudens dan waarmee bij het opstellen van de begroting rekening is gehouden.
- Meeropbrengst rioolheffing woningen en niet-woningen € 100.000. Deze meeropbrengst wordt voornamelijk veroorzaakt door de afwikkeling van voorgaande belastingjaren.

R.09 Onvoorzien en strikt onvermijdbaar - € 520.000 voordeel (incidenteel)

Tot en met het opstellen van deze Turap (halverwege dit jaar) is geen beroep gedaan op deze budgetten ter waarde van in totaal € 1.039.000 (€ 272.000 onvoorzien en € 767.000 strikt onvermijdbaar). De helft (€ 520.000) kan daarom ingeraamd worden ten gunste van de algemene reserve.

R.09 Doorrekening nieuwe CAO - € 428.000 voordeel (incidenteel)

In de perspectiefnota is aangegeven dat de stijgende salariskosten en afgesproken indexeringen een behoorlijke impact hebben op het financiële beeld. Inmiddels is een nieuwe CAO gesloten, die voor 2017 een minder groot negatief financieel effect heeft op de Arnhemse begroting, dan bij de perspectiefnota werd ingeschat. Dit wordt opgelost door een begrotingswijziging bij de [MJPB 2018-2021](#).

R.09 Looncompensatie gemeenschappelijke regelingen en gesubsidieerde instellingen - € 317.000 voordeel (incidenteel)

Na de verdeling is gebleken dat voor 2017 circa € 317.000 overblijft als gevolg van voordelige afrekeningen looncompensatie ten opzichte van de begroting, in relatie tot de gemeenschappelijke regelingen en gesubsidieerde instellingen.

R.09 Dividend BNG - € 243.000 voordeel (incidenteel)

De BNG heeft bekend gemaakt dat de netto winst over het boekjaar 2016 € 369 miljoen bedraagt. Als aandeelhouder levert dit de gemeente Arnhem € 814.000 op. Ten opzichte van € 571.000 in de [MJPB](#) voor 2017 een voordeel van € 243.000.

R.09 Vrijval structureel budget lening OHRA irt Gelredome - € 198.000 voordeel (structureel)

De verplichting aan OHRA in relatie tot het Gelredome is in 2016 afgekocht (verwerkt als incidentele overschrijding in het jaarverslag). Daarmee is het structurele begrotingsbudget vanaf 2017 vrijgevallen. Daarvoor was tot dusver geen begrotingswijziging gemaakt. Dit wordt opgelost bij de [MJPB 2018-2021](#).

W.01-08 Onderbesteding transformatiebudget Teams leefomgeving - € 1.600.000 voordeel (toe te voegen aan de BR Noodfonds)

De Teams leefomgeving zijn nog te kort operationeel om dit grote budget volgens de gestelde doelen (transformatie van gespecialiseerde hulp naar algemene voorzieningen) te besteden.

Bovendien werden de middelen tot nu toe vooral toegekend aan de zorgaanbieders zelf om bovengenoemd doel te realiseren. In de praktijk is gebleken dat dit niet in alle gevallen heeft geleid tot een verandering of substitutie van het zorgaanbod.

De Teams leefomgeving hebben inmiddels gekozen voor rechtstreeks wijkgebonden inzet van deze middelen: versterking of anderssoortige inzet van de algemene voorzieningen als preventie voor inzet van gespecialiseerde zorg.

W.01-08 Onderbenutting vrij besteedbaar budget Teams leefomgeving - € 540.000 voordeel (incidenteel)

Bij de start van de Teams leefomgeving zijn uitvoeringsplannen gemaakt waarin afspraken zijn vastgelegd over de gelden binnen een wijkprogramma. Een bedrag van gemiddeld circa € 300.000 per wijkprogramma is als "vrij besteedbaar" bestempeld. Het uitgangspunt van Van Wijken Weten is om in samenspraak met bewoners en op basis van de opgaven in hun eigen woon- en leefomgeving, de voor de wijk beschikbare middelen in te zetten. Dit is een intensief traject dat inmiddels vol op gang is gekomen. De 'vrij besteedbare' middelen maken het voor teams en bewoners mogelijk om slagvaardig in te springen op behoeften binnen hun wijk. De middelen zijn beschikbaar gemaakt binnen het wijkprogramma, met name uit de onderdelen Participatie, SSO (Samenlevingszaken, Sport en Opvoeding) en Buitengewoon Beter. In totaal betreft dit € 2,4 miljoen voor alle wijkprogramma's.

De verwachting is een onderbenutting van circa € 540.000 in het jaar 2017 (1/5 van het totaalbudget). Reden hiervoor is de opstart van de teams in het jaar 2017, waardoor plannen niet meteen tot uitvoering kunnen komen. Het merendeel (4/5) wordt naar verwachting wel door de teams besteed. De meeste uitgaven staan gepland in de tweede helft van 2017. De teams besteden dit met name aan: wonen en woonomgeving (verkeersaanpassingen, verkeersveiligheid, beperken wateroverlast, herinrichting/bestrating, inrichting openbare ruimte), samenleven en ontmoeten (sociaal, cultuur, jeugdprojecten, actief bezoeken van mensen met een uitkering), sporten en spelen.

W.01-08 Onderbesteding wijken transitiebudget - € 300.000 voordeel (toe te voegen aan de BR Taakmutaties - Gemeentefonds)

De invoering van wijksturing per 1 januari 2017 is een majeure opgave. Het budget was oorspronkelijk bedoeld voor de periode mei 2015 tot en met december 2016. De kosten worden met name gemaakt voor de vervanging van medewerkers die direct al in de wijken aan de slag gaan en hun huidige werk achterlaten, alsmede voor de inzet van projectmanagement. De invoering loopt langer door dan 31 december 2016. Voor het neerzetten van de Teams leefomgeving is drie jaar uitgetrokken. Op dat moment moet helder zijn of de Teams leefomgeving de beoogde resultaten ook daadwerkelijk neerzetten.

De twee onderdelen waar het invoeringsbudget op wordt ingezet zijn capaciteit en kwaliteit. De invoering van wijksturing is gekoppeld aan de doorontwikkeling van de kernorganisatie. Deze is niet per 1 januari aanstaande afgerond, met als gevolg dat de (projectleiders)kosten langer doorlopen: in ieder geval tot 31-12-2018 (waar nuttig in combinatie met de kernorganisatie).

Van het oorspronkelijke budget ad € 1,5 miljoen is eind 2017 mogelijk nog circa € 300.000 beschikbaar. In de loop van 2017 wordt voorgesteld dit door te schuiven naar 2018 met het raadsvoorstel "Voorlopige jaarafsluiting" (onderdeel niet-bestede middelen).

3.3 Toelichting op de nadelige afwijkingen

R.00 Inhuur publieke dienstverlening - € 250.000 nadeel (te onttrekken aan de BR Frictiekosten)

Deze afwijking bestaat uit een nadeel van € 100.000 in verband met extra inhuur om de sterke toename van het aantal verstrekte producten (reisdocumenten en rijbewijzen) te verwerken bij vertraagde digitalisering. Daarnaast is er een extra nadeel van € 150.000 door inhuur als gevolg van langdurig ziekteverzuim.

R.00 Extra kosten voor vervanging en wachtgeld - € 175.000 nadeel (structureel)

In verband met ziekte en daaruit voortvloeiend vertrek van de burgemeester zijn er extra kosten voor vervanging en wachtgeld. Het knelpunt wordt in de loop van 2017 opgelost door middel van een begrotingswijziging ten laste van de algemene middelen.

R.02 Schade Willemstunnel en parkeergarage Arnhem Centraal - € 300.000 nadeel (te onttrekken aan de BR Vastgoed)

In de overgang tussen de Willemstunnel en de parkeergarage van Arnhem Centraal is schade aan de constructie aan het licht gekomen. In de tunnel is direct een tijdelijke ondersteuning aangebracht in de vorm van twee kolommen. De situatie is hiermee door deskundigen vooralsnog als voldoende veilig beoordeeld. De gemeente heeft een onafhankelijk adviesbureau gevraagd onderzoek te doen naar zowel de oorzaak als naar een deugdelijke, definitieve oplossing. Dit onderzoek loopt. Voor nu is de inschatting dat de onderzoeks- en herstelkosten maximaal € 300.000 kunnen gaan bedragen. Dekking kan vanuit de bestemmingsreserve Vastgoed plaatsvinden. Onder andere voor dergelijke calamiteiten is deze reserve in het leven geroepen. Los daarvan wordt geprobeerd om de schade te verhalen op verantwoordelijke partijen.

R.05 Musis: renovatie en nieuwbouw - € PM nadeel (incidenteel)

Op 18 juli 2017 is de Raad geïnformeerd over de voortgang van het project renovatie en nieuwbouw van Musis Sacrum. Hierbij werd onder meer de volgende informatie verstrekt: "In de afgelopen maanden heeft de aannemer de renovatie van de oude zaal ter hand genomen. Echter door onder meer de stijgende grondstofprijzen, stijgende kosten van onderaannemers en de overmacht van asbest wordt het ook voor de aannemer wel een spannende zaak om binnen de kaders te blijven. Vooralsnog kijken we op een projectbudget van € 20 miljoen aan tegen een mogelijke overschrijding van enkele tonnen. De omvang van de eventuele overschrijding zal in de komende periode zijn beslag krijgen. Een eventuele overschrijding zal, zoals besloten in het aangenomen amendement "Hand op de knip", geen effect hebben op de beschikbare middelen voor renovatie van de schouwburg en het college zal in lijn met het amendement hierop terugkomen in de Najaarsrapportage Grondexploitatie en investeringsprojecten Gebouwen of zoveel eerder als nodig." In deze Turap wordt een eventueel financieel resultaat op het project renovatie en nieuwbouw Musis dan ook als PM vermeld.

R.06 Sociaal domein - € 3.683.000 nadeel (te onttrekken aan de BR Noodfonds)

Het verwachte nadelige saldo op het sociaal domein is opgebouwd uit de volgende posten:

Nadelen

- Hogere zorgkosten door toename zorgtoewijzingen, indexering tarieven, overgangsregeling kapitaallasten Awbz, nagekomen kosten 2016 - € 5.492.000 nadeel (structureel).

Binnen het sociaal domein Jeugd / Wmo nieuwe taken is sprake van diverse autonome en structurele ontwikkelingen waardoor de kosten toenemen. Naast indexeringen (onder andere binnen de overgangsregeling kapitaallasten AWBZ en de tarieven) betekenen ook structurele ontwikkelingen binnen de Wet Langdurige Zorg (extramuralisering) een verschuiving van zorg naar de Wmo en dus naar de gemeenten. De verwachting is dat de kosten in de komende jaren hierdoor verder zullen toenemen en dat deze stijging niet volledig binnen de transformatie van de zorg (afschaling zorgzwaarte) kan worden opgevangen. In de [MJPB 2018-2021](#) worden daarom structurele middelen aan het beleidsveld toegevoegd. Voor 2017 is de verwachting dat bovengenoemde ontwikkelingen voor 2017 resulteren in een structureel nadeel van € 4.892.000. De rijkskorting op de Hulp bij Huishouden (32% per 1 januari 2015) kon in voorgaande jaren opgevangen worden door overschotten binnen de woonvoorzieningen, rolstoelen en vervoersvoorzieningen en het budget herindicaties. Voor 2017 wordt per saldo op deze onderdelen een tekort verwacht van € 480.000. Het geprognosticeerde tekort 2017 op het doelgroepenvervoer bedraagt € 120.000, oplopend naar € 500.000 vanaf 2019. Deze tekorten moeten vanaf 2018 worden gedekt vanuit de transformatieopgave binnen het sociaal domein.

- Verlaging landelijk vastgestelde maximale waarden binnen de Eigen bijdrage systematiek - € 641.000 nadeel (structureel).

Het kabinet heeft ervoor gekozen (septembercirculaire 2016) om de landelijk vastgestelde maximale waarden van de parameters binnen de eigen bijdrage systematiek per 1 januari 2017 in het voordeel van cliënten aan te passen. Deze maatregel is van invloed op alle huishoudens die een eigen bijdrage voor een maatwerkvoorziening op grond van de Wmo 2015 betalen.

Voordelen

- Onderbesteding innovatiebudget kernorganisatie + terugvordering 2015 - € 1.800.000 voordeel (incidenteel).

Dit betreft het Arnhemse gedeelte in de regionale en lokale innovatieprojecten (€ 1.600.000) met betrekking tot afschaling in zorgzwaarte (van dure specialistische zorg naar goedkopere specialistische zorg). Voor 2017 zijn geen nieuwe projecten gestart, ook omdat een deel van de in voorgaande jaren gestarte projecten nog lopen. Op basis van de verantwoording van de ingediende eindevaluaties 2015 van organisaties is € 200.000 als terugvordering opgenomen.

- Onderbesteding post bedrijfsvoering sociaal domein - € 650.000 voordeel (incidenteel).

R.06 Bijdrage Arnhem aan GR Presikhaaf Bedrijven - totaal € 1.292.000 + PM nadeel

Het geprognostiseerde resultaat GR Presikhaaf Bedrijven is opgebouwd uit verschillende onderdelen. Deze posten liggen in het verlengde van het raadsbesluit van 19 juni jongstleden ([Zienswijze gemeenteraad Arnhem inzake concept-begroting 2018 Presikhaaf Bedrijven](#)).

- Lager tarief per persoon (SW en BW in arbeidsjaren) t.o.v. Arnhemse begroting: € 380.000 voordeel
In de perspectiefnota is het budget t.b.v. GR Presikhaaf Bedrijven met € 2.283.000 opgehoogd n.a.v. de actuele prognose van de benodigde bijdragen voor SW-ers en BW-ers (inwoners met een indicatie Sociale Werkvoorziening of Begeleid Werkers). Door deze budgetophoging is het gemelde nadeel uit Turap-1 voor dit onderdeel niet meer van toepassing. Voor 2017 is het budget hiermee opgehoogd naar € 34.870.000.

Deze prognose is gebaseerd op het gemiddelde tarief per persoon (SW en BW in arbeidsjaren) aan de hand van de realisatie in de jaren 2014 t/m 2016.

- Overig resultaat Presikhaaf bedrijven: € 143.000 voordeel
Het overige resultaat wordt met name veroorzaakt door een positief resultaat uit productie en verloning.
- Boeterente: € 1.322.000 nadeel
Boeterente van € 2.500.000 in verband met tussentijdse aflossing van lopende leningen. Het aandeel Arnhem bedraagt 52,89%. Dit nadeel wordt gedekt uit de bestemmingsreserve Noodfonds.
- Verkoop van onroerend goed: € 493.000 nadeel
Dit bestaat uit een te verwachten boekverlies van € 932.000 op vastgoed als gevolg van de verkoop van het onroerend goed. Het aandeel Arnhem bedraagt 52,89%. Dit nadeel wordt gedekt uit de bestemmingsreserve Noodfonds.
- Friciekosten personeel: € PM
Op 29 mei 2017 stemde de gemeenteraad unaniem in met het voorstel om de oprichting van de publieke sociale onderneming Scalabor (voorheen Werkbedrijf Arnhem) voor te bereiden. Met Scalabor wil de gemeente Arnhem in de positie komen om de bedrijfsactiviteiten van Presikhaaf Bedrijven (PHB) over te nemen. Naar onze overtuiging ontstaan hiermee de beste perspectieven op het behouden en uitbouwen van werkgelegenheid, een soepele transformatie van het huidige PHB, het beperken van ontmantelings- en frictiekosten en een meer eenduidige sturing op de bedrijfsresultaten en maatschappelijke prestaties.

Inschatting is dat een deel van het reguliere personeel van PHB niet meegaat naar Scalabor. Precieze omvang van de personele frictie is afhankelijk van het Scalabor-scenario waarop wordt ingezet: 50% of 100%-scenario. De deelnemende gemeenten hebben de intentie uitgesproken om SW-diensten te willen inkopen bij Scalabor. Daarmee is het opportuun om op het 100%-scenario in te zetten. Dit scenario leidt tot minder grote personele fricties.

In het kader van de gesprekken tussen PHB en Scalabor over de overname van bedrijfsactiviteiten is het de wederzijdse inzet om de voorziene reorganisatie in 2017 (op weg naar Scalabor) nog 'onder de vlag' van PHB te laten plaatsvinden. Scalabor krijgt dan een 'schone lei' overgedragen. Consequentie hiervan is dat PHB de personele frictie in 2017 moet nemen. Deze post wordt in de voorliggende Turap nog op PM gehouden, omdat in het derde kwartaal van 2017 een actualisatie en precisering voorzien wordt van de momenteel globaal ingeschatte frictiekosten die zijn afgestemd op het Scalabor-scenario.

R.06 Resultaat op Beschermingsbewind/BooM - € 970.000 nadeel (structureel)

De verwachting is dat het aantal inwoners, aan wie de gemeente bijzondere bijstand verstrekt voor kosten Beschermingsbewind in 2017, wederom toeneemt. Dit in plaats van de veronderstelling in de businesscase dat het aantal inwoners met bijzondere bijstand af zou nemen. Nu blijkt dat de veronderstellingen en uitgangspunten uit de businesscase niet juist waren, met verwijzing naar de [raadsbrief d.d. 18 juli 2017](#). Er wordt een financieel nadeel van € 970.000 verwacht.

Allereerst is de constatering dat het aantal verwijzingen van inwoners naar beschermingsbewind nog steeds toeneemt. Het is nauwelijks mogelijk hierop als gemeente invloed te krijgen. Een inwoner vraagt beschermingsbewind aan bij de rechtbank. Pas na toekenning door de rechter meldt hij/zij zich (bij onvoldoende eigen inkomen) bij de gemeente. Bij onvoldoende draagkracht heeft de inwoner recht op bijzondere bijstand.

Tevens blijkt dat, ondanks intensieve interventies, slechts een beperkt aantal inwoners doorstroomt van beschermingsbewind naar Budget ondersteuning op Maat (BooM). Alle bewindvoeringskantoren zijn aangeschreven klanten voor te dragen voor een eventuele overdracht. Het aantal reacties hierop was minimaal en de bereidheid tot samenwerking eveneens (enkele positieve uitzonderingen daargelaten).

Aangezien de aannames in de businesscase niet juist zijn, wordt een structureel fors tekort verwacht voor de komende jaren. Dit tekort en de maatregelen worden nader in beeld gebracht. Vervolgens wordt voorgesteld om dit tekort al in het verloop van 2017 te dekken vanuit de algemene middelen door middel van een begrotingswijziging bij de [MJPB 2018-2021](#).

R.06 Daling rente inkomsten Sociale Bank Centraal Gelderland - € 600.000 nadeel (structureel)

Het aantal kredietaanvragen is de afgelopen jaren nagenoeg hetzelfde gebleven. De gemiddelde krediet som is echter licht gedaald, wat resulteert in minder rente inkomsten. De aanvragen zijn echter complexer geworden door meer schulden. Het werk is daardoor niet minder geworden. Door de digitalisering blijft het met de huidige bezetting acceptabel. De betalingsachterstanden nemen eveneens toe, zodat ook op het gebied van debiteurenbeheer alle inzet nodig blijft.

In 2016 is de positionering van de Sociale Bank Centraal Gelderland onderzocht. In februari 2017 heeft het college het besluit genomen om de werkzaamheden van de Sociale Bank Centraal Gelderland over te dragen aan een andere sociale bank. Op dit moment worden onderhandelingen gevoerd met de overnemende partij. Hierbij wordt een integrale afweging gemaakt waarbij gekeken wordt naar de kredietportfeuille en de overname van personeel. De geplande ingangsdatum van de overname is 1 januari 2018, maar gelet op de onderhandelingen kan dit nog opschuiven. De overname heeft geen effect op het vermelde tekort over 2017.

R.06 Nadelige afrekening regiocontract 2012-2015 (Participatie) - € 295.000 nadeel (incidenteel)

Bij de afrekening van het regiocontract 2012-2015 is gebleken dat de gemeente ter waarde van circa € 3.080.000 aan bestedingen heeft gedaan in overeenstemming met de afspraken die daarover met de Stadsregio Arnhem Nijmegen zijn gemaakt. De totaal begrote contractsubsidie betrof een hoger bedrag, namelijk € 3.375.000. Het verschil is als nadeel verwerkt in de exploitatie op het programma Participatie, aangezien het regiocontract met name betrekking had op projecten die onder Participatie vielen.

R.06 BUIG - € 114.000 nadeel (incidenteel)

In de begroting voor de BUIG uitkeringen 2017 is, op basis van landelijke ontwikkelingen, rekening gehouden met een lichte daling van het aantal bijstandsuitkeringen. Gezien het feit dat het aantal uitkeringen over de eerste maanden van 2017 licht is gestegen, wordt een tekort op de begroting verwacht van € 114.000. Dit geeft opnieuw aanleiding om extra in te zetten op een meer wijkgerichte benadering. Het inzetten van het arbeidsontwikkelbedrijf Scalabor moet tot meer uitstroom uit de uitkering leiden.

R.08 ODRA extra kosten toegenomen volume - € 200.000 nadeel (incidenteel)

Als gevolg van meer bouwaanvragen door de herstellende bouw wordt een overschrijding van de kosten verwacht van naar schatting € 100.000 tot € 250.000, omdat de ODRA meer uren moet maken om de vergunningsaanvragen af te kunnen handelen. De gemeente Arnhem zal het bestuur van de ODRA voorstellen een extern onderzoek naar mogelijke besparingen in de bedrijfsprocessen te laten uitvoeren, om deze hogere kosten binnen de begroting op te kunnen vangen. Naar verwachting zal dat niet eerder dan in 2018 resultaat opleveren.

R.09 Wachtgeld en WW - € 1.600.000 nadeel (te onttrekken aan de BR Frictiekosten en de balansvoorziening voor personele risico's)

Door een toename van het aantal wachtgelders en ww-ers onder andere in verband met de reorganisatie van 2013 is de uitkering gestegen. Voor 2017 wordt een tekort verwacht van € 1,6 miljoen. Dit tekort wordt geheel opgevangen, omdat een bedrag van € 1,1 miljoen reeds is voorzien op de balans (voorziening voor personele risico's). Voor het resterende deel van € 0,5 miljoen kan de BR Frictiekosten (Bedrijfsvoering) worden gebruikt.

R.09 Indexatie sociale premies per 1-1-2017 Sportbedrijf Arnhem - € 130.000 nadeel (structureel)

Bij het opstellen begin 2016 van de eerste begroting van Sportbedrijf Arnhem B.V. is nog geen rekening gehouden met de stijging van de werkgeverslasten per 1-1-2017. Het tekort van € 130.000 structureel, wordt dan ook gecompenseerd met een begrotingswijziging bij de [MJPB 2018-2021](#).

R.09 Meerkosten Sociaal statuut De Connectie - € PM nadeel (incidenteel)

Op 1 juli 2017 is bedrijfsvoeringsorganisatie De Connectie voor de gemeenten Arnhem, Renkum en Rheden officieel van start gegaan. Het betreffende personeel van de gemeente Arnhem is ingaande 1 juli 2017 overgegaan naar De Connectie. Ten behoeve van deze overgang is een specifiek Sociaal statuut opgesteld, waarin afspraken zijn gemaakt over de rechten en plichten van medewerkers. Het Sociaal statuut leidt op een aantal elementen tot meerkosten, die grotendeels binnen de begroting worden opgevangen. De afkoop van verlofrechten leidt tot een incidenteel nadeel. Dit nadeel wordt gedeeltelijk gedekt uit de voorziening spaarverlof, voor het overige zal dit ten laste komen van het resultaat.

W.01-08 Tariefstijgingen bij aanbestedingen wijkonderhoud, afvalinzameling en afvalverwerking - € 460.000 nadeel (incidenteel)

Deze prijsstijgingen hebben betrekking op een totaal contractvolume van circa € 14 miljoen. In de begroting 2017 wordt geen rekening gehouden met indexering van prijzen. De op de aanbesteding van toepassing zijnde indexeringen laten een stijging zien. Daarnaast is een aantal onderdelen recent opnieuw aanbesteed, wat ook heeft geleid tot hogere kosten. Van het tekort heeft € 130.000 betrekking op Afval. Er is tevens een BR Afval, echter dit tekort op afval kan niet hieruit worden gedekt, omdat deze middelen reeds volledig bestemd zijn.

3.4 Totaaloverzicht van de taakstellingen met toelichting

Van het overzicht van de taakstellingen in 2017 (€ 22,3 miljoen, [MJPB 2017-2020 Totaaloverzicht bezuinigingen](#)) wordt naar verwachting het merendeel (€ 19,4 miljoen, 87%) ingevuld in 2017. Het restant wordt ingevuld in de [MJPB 2018-2021](#).

3.5 Investerings

In de gemeente Arnhem wordt jaarlijks het Meerjarig Investerings Plan (MIP) in de meerjarenprogrammabegroting ([MJPB](#)) geactualiseerd. In deze Turap wordt gerapporteerd over de voortgang van de voor 2017 voorgenomen investeringen, dus nieuwe investeringen van 2017 en vanuit voorgaande jaren naar 2017 doorgeschoven investeringen.

In onderstaande tabel staan de reeds gerealiseerde uitgaven op investeringsprojecten per peildatum 1 juli 2017.

Nr. Omschrijving	Kredietbedrag MIP 2017-2020	Aandeel in planning	Realisatie		
			€	%	
<i>Bedragen x €1.000</i>					
R1 Veiligheid	60	0%	71	119%	
R2 Verkeer, vervoer en waterstaat	9.707	15%	1.141	12%	
R3 Economie	3.500	5%	3.500	100%	
R4 Educatie	3.261	5%	1.789	55%	
R5 Cultuur, recreatie en sport	18.030	28%	11.447	63%	
R6 Participatie en maatschappelijke ondersteuning	10	0%	7	68%	
R7 Gezondheid en Milieu	13.566	21%	4.051	30%	
R9 Financiën en Bedrijfsvoering	15.791	25%	953	6%	
Totaal	63.926	100%	22.959	36%	

Uit dit overzicht blijkt dat de meeste investeringen gepland zijn in de reguliere programma's R5 (Cultuur, recreatie en sport), R7 (Gezondheid en Milieu) en R9 (Financiën en Bedrijfsvoering). De kredieten in het programma R5 betreffen voornamelijk de verbouwing van Muis Sacrum, in R7 is het vooral het GRP en het omgekeerd inzamelen. De kredieten in R9 zijn vooral voor automatisering.

Bijzondere ontwikkelingen omgekeerd inzamelen (R.07)

Voor de invoering van Omgekeerd Inzamelen is in het jaar 2017 een investeringskrediet beschikbaar van € 2,8 miljoen. De verwachting is dat in 2017 het krediet met een bedrag van € 0,3 miljoen zal worden overschreden.

De belangrijkste oorzaken van het geprognostiseerde tekort:

- Meerkosten bij de aannemer door vertraging bij het plaatsen van ondergrondse containers als gevolg van de vele ontvangen en te beantwoorden zienswijzen in het bewonersparticipatietraject;
- Er zijn meer ondergrondse containers voor huishoudelijk afval nodig dan destijds geraamd;
- Meerkosten bij plaatsing containers door (a) noodzaak aanpassing verharding ten behoeve van goede bereikbaarheid container en (b) door aanwezigheid verontreinigde grond;
- Meerkosten voorbereiding invoering Omgekeerd Inzamelen in Binnenstad. De keuze van locaties voor ondergrondse containers in de Binnenstad vergt meer inspanningen dan voorzien door de aanwezigheid van diverse andere openbare ruimte projecten en de noodzakelijke afstemming met de inzameling van bedrijfsafval.

Voor 2018 is een investeringskrediet beschikbaar van € 0,3 miljoen voor ondergrondse containers. Verwacht wordt dat van dit krediet € 0,2 miljoen zal overblijven. Per saldo over 2 jaren wordt dus een overschrijding op het investeringskrediet verwacht van circa € 0,1 miljoen.

Totaalanalyse

Gemiddeld genomen ligt de realisatie van de investeringen in deze Turap op 36%. De lagere realisatie wordt voornamelijk veroorzaakt door nog te maken boekingen bij de verbouwing van Musis (programma R5), van investeringen in rioleringsvoorzieningen (programma R7) en in automatisering (programma R9).

Van de verbouwing van Musis waarvoor een kleine overschrijding (zie [nadeel Musis verbouwing](#)) wordt verwacht, zijn veel kosten nog niet gefactureerd. Een deel van de investeringen in rioleringen wordt gepleegd in gecombineerde projecten met o.a. wegreconstructies. De werkelijke hoogte van de bestedingen ten laste van de kredieten voor het GRP zijn nog niet bekend. Pas bij het opmaken van de cijfers voor het jaarverslag worden de kosten verdeeld en toegerekend aan de beschikbare kredieten. Hiermee rekening houdend ligt de werkelijke realisatie in investeringsprojecten binnen programma R7 hoger dan de gerapporteerde 30%.

Bij de investeringen in automatisering (R9) spelen grofweg twee ontwikkelingen:

1. De investeringen in hardware en een deel van de software worden gedaan door De Connectie. In de administratie van de gemeente Arnhem zijn deze niet zichtbaar. Hierbij gaat het globaal om kredieten van € 6 à 7 miljoen.
2. Een aantal projecten wordt pas in het eind van 2017 afgerond of mogelijk zelfs doorgeschoven naar 2018. Voor deze projecten zijn nog geen kosten opgenomen in de administratie van de gemeente.

Rekening houdend met deze aanvullingen is de reële onderuitputting van investeringskredieten kleiner dan de tabel puur cijfermatig aangeeft. Informatie op een lager detailniveau per programma is opgenomen in de [Bijlage investeringen](#).

Bijlage doelen en prestaties

Hieronder is een overzicht opgenomen van de doelen en prestaties die niet op schema lopen, inclusief toelichting.

Doelen of prestatie-indicatoren	Resultaat	Toelichting
V2 Transformatie sociaal domein		
Vraag- en wijkgericht gestuurd aanbod	Gedeeltelijk op koers	Samenwerking teams leefomgeving en sociale wijkteams begint op gang te komen en van daaruit wordt wijkgericht aanbod verder vorm gegeven.
Resultaatgerichte bekostiging	Niet op koers	Resultaatgerichte bekostiging dient regionaal opgepakt te worden, daarin is vertraging ontstaan.
Preventie versterken	Gedeeltelijk op koers	Samenwerking teams leefomgeving en sociale wijkteams begint op gang te komen en van daaruit wordt preventie verder vorm gegeven.
V3 Sm@rt Arnhem		
Kostenbesparing door datagedreven sturing	Gedeeltelijk op koers	Achterstand ontstaan door: - een passende methodiek vinden voor andere manier van kijken - veranderingen in de omgeving van projecten waardoor stakeholders (bv. wijkteams leefomgeving) lastiger te identificeren en aan te sluiten zijn.
Optimale werking van ketens	Gedeeltelijk op koers	- Pilots hebben een hoog experimenteel karakter waardoor onvoorspelbare belemmeringen opgeworpen kunnen worden.
Data-uitwisseling met partners in de stad	Gedeeltelijk op koers	
Effectief beleid door datagedreven sturing	Gedeeltelijk op koers	
R0 Algemeen bestuur en publieke dienstverlening		
Digitalisering publieke dienstverlening	Gedeeltelijk op koers	Centrix (leverancier) is niet op koers. Landelijke Pilot digitalisering rijbewijzen is uitgesteld tot juli 2018. Operatie BRP is stop gezet door het ministerie.
T02 Burgerzaken		
Resultaat pilot digitale aanvraag van rijbewijzen;	Wijkt substantieel af	Landelijk uitgesteld
Resultaat pilot invoering eID;	Wijkt substantieel af	Landelijk uitgesteld
R2 Verkeer, vervoer en waterstaat		
T21 Verkeer en vervoer		
Groot onderhoud hoofdstructuur	Wijkt substantieel af	Uitvoering groot onderhoud aan de Groningensigel, Oude Zevenaarsweg en Velperweg wacht op visieontwikkeling.
R4 Educatie		
Integrale huisvestingsplannen onderwijs	Gedeeltelijk op koers	Het IHP is in juni 2017 door de raad vastgesteld en met de uitvoering wordt gestart.
Overeenkomst met schoolbesturen over overdracht onderwijshuisvesting	Niet op koers	Het traject rond de totstandkoming van het IHP is duidelijk geworden dat de besturen van de basisscholen deze ambitie niet per sé delen. Zij hebben aangegeven met het huidige IHP een dusdanig goed afsprakenkader te hebben vastgelegd over en weer, dat doordecentralisatie voor hen op dit moment geen meerwaarde meer heeft en zelfs ongewenst is.
Geschikte gymlokalen voor breder gebruik	Gedeeltelijk op koers	In de tweede helft van 2017 wordt een inventarisatie gedaan. De eventuele financiële gevolgen hiervan zullen ook op het onderwijshuisvestingsbudget drukken en moeten te zijner tijd beoordeeld worden.
T42 Onderwijshuisvesting		
Kostenbesparing op het leerlingenvervoer	Wijkt in lichte mate af	Het budget doelgroepenvervoer is onderdeel van het totale budget sociaal domein.
Aanbod formele educatie in samenhang met informele educatie ontwikkelen	Gedeeltelijk op koers	Per 1 september 2017 is de informele aanbieder Prago gestart. Daarnaast wordt er in de kerngroep laaggeletterdheid hard gewerkt aan (meer) informeel aanbod. Het streven is om op 1 januari 2018 te starten met extra informeel aanbod.
R5 Cultuur		
Renovatie/verbouwing van Stadstheater Arnhem	Gedeeltelijk op koers	Project wordt opgepakt in het kader van de ontwikkeling van de Lauwersgrachtalliantie.
Uitbreiding uiterwaardenpark Meinerswijk	Gedeeltelijk op koers	Bestemmingsplan vertraagd
Verminderen van hitteplekken en stimuleren van stadslandbouw	Gedeeltelijk op koers	Het verminderen van hitteplekken ligt op koers, het stimuleren van stadslandbouw ligt het aantal initiatieven iets achter op schema
T51 Sportbeleid en activering		
Verhoging % sportdeelname	Wijkt in lichte mate af	De laatste metingen hebben een lichte daling laten zien, pas over twee jaar een nieuwe meting gepland.
T53 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie		
Samenwerking Jacobiberg en Huis van Puck	Wijkt in lichte mate af	Er is een andere samenwerkingspartner gevonden met Luxor Live en Willemeen in het per 1-12-2018 beoogde popplatform.
T55 Cultureel erfgoed		
Resultaat onderzoek gezamenlijk regionaal depot	Wijkt in lichte mate af	College heeft op 21/3 ingestemd met een depot voor de gemeentelijke kunstcollectie en archeologische collectie in de ruimte onder de nieuwe vleugel van Museum Arnhem. Bij MJPB wordt investeringskrediet vernieuwbouw museum verhoogd. De optie van een regionaal depot verlaten. De ambitie om inhoudelijk kennis te delen blijft onverminderd overeind.
T57 Openbaar groen en (openlucht) recreatie		
Uitbreiding uiterwaardenpark Stadsblokken/Meinerswijk	Wijkt in lichte mate af	Bestemmingsplan vertraagd naar begin 2018
Ontwikkelingsresultaat landschapspark Schaarsbergen	Wijkt in lichte mate af	Het ontwikkel resultaat Schaarsbergen is vertraagd als gevolg van gebrek aan extern initiatief voor de inulling, draagvlak en de beschikbare capaciteit

Doelen of prestatie-indicatoren	Resultaat	Toelichting
R6 Participatie en Maatschappelijke Ondersteuning		
Zoveel mogelijk Arnhemmers zijn economisch zelfstandig	Gedeeltelijk op koers	Een groep uitkeringsgerechtigden die langdurig afhankelijk is van een PW-uitkering moet de stap naar (betaald) werk nog zetten. Vanuit de wijkaanpak en de veranderopgave Doorbraak naar werk wordt een extra inspanning geleverd om deze groep aan het werk te krijgen.
T61 Samenkracht en burgerparticipatie		
Innovatief samenhangend aanbod in de wijk	Wijkt in lichte mate af	Samenwerking tussen de teams komt goed op gang
Realisatie quick wins uit nota "Integratie in de Arnhemse Vuchtelingenketen"	Gedeeltelijk op koers	4 van de zes quick wins zijn gerealiseerd; 2 quick wins zijn nog in ontwikkeling. De ontwikkeling website zit nu in eindfase. Dit project had wat opstartproblemen maar is nu goed op stoom. In november 2017 zal wederom een netwerkbijeenkomst georganiseerd worden (er waren er twee gepland in 2017). Er hebben wel meerdere kleinschalige bijeenkomsten plaatsgevonden tussen professionals, maatschappelijke organisaties en vrijwilligers en statushouders
T62 Wijkteams		
Verschuiving van specialistische voorzieningen naar algemene voorzieningen	Wijkt in lichte mate af	Is een start mee gemaakt en zal komende jaren verder tot uitvoering worden gebracht
T63 Inkomensregelingen		
T66 Maatwerkvoorzieningen (WMO)		
Daling inzet WRV-voorzieningen door gebruik van meer (algemene) voorzieningen in de wijk	Wijkt in lichte mate af	De inrichting van meer algemene voorzieningen op wijkniveau ligt bij de wijkteams leefomgeving in samenspraak met de sociale wijkteams en de kernorganisatie. In het contract over de inkoop van hulpmiddelen per 1/1/2018 hebben de leveranciers de opdracht om schoolmobielpools als voorliggende voorzieningen te beheren en door te ontwikkelen.
Daling aantal gebruikers aangepast resp. doelgroepenvervoer door stimulerend zelfstandig reizen, bijvoorbeeld met het OV	Wijkt in lichte mate af	De afschaling van maatwerkvervoer naar OV is de taak van de wijkteams. Hierop wordt actief ingezet. Daarnaast wordt er gewerkt aan het optimaliseren van de managementinformatie om meer zicht te krijgen op de afschaling van zorg en het gebruik van maatwerkvervoer.
T671 Maatwerkdienstverlening 18+		
Resultaat onderzoek HU vroegsignalering	Wijkt substantieel af	Besloten is om dit onderzoek niet uit te voeren
T672 Maatwerkdienstverlening 18-		
Preventief aanbod in de wijken versterken om het beroep op specialistische zorg te voorkomen of te verminderen	Wijkt in lichte mate af	Inzet van specialistische jeugdzorg verloopt via sociale wijkteams en via geautoriseerde verwijzers. Inzet van middelen voor preventief aanbod liggen bij Teams Leefomgeving. Afspraken maken over verschuiving inzet van specialistische jeugdhulp naar meer preventief aanbod heeft tijd nodig.
Resultaat pilots resultaatgerichte bekostiging met aanbevelingen in 2017	Wijkt substantieel af	Contracten sociaal domein zijn per 1-4-2017 belegd bij de MGR Centraal Gelderland. Resultaatgerichte bekostiging is onderwerp van gesprek tussen regiogemeenten, maar er heeft nog geen besluitvorming plaatsgevonden.
T681 Geëscaleerde zorg 18+		
Resultaat onderzoek capaciteit nachtopvang	Wijkt substantieel af	Onderzoek naar capaciteit werd niet noodzakelijk geacht door ketenpartners; portefeuillehouder accoord. Wel goede afspraken gemaakt over efficiënte benutting van beschikbare capaciteit.
T682 Geëscaleerde zorg 18-		
Meer inzet op preventie om het beroep om geëscaleerde zorg te voorkomen	Wijkt in lichte mate af	Inzet van specialistische jeugdzorg verloopt via sociale wijkteams en via geautoriseerde verwijzers. Inzet van middelen voor preventief aanbod liggen bij Teams Leefomgeving. Afspraken maken over verschuiving inzet van specialistische jeugdhulp naar meer preventief aanbod heeft tijd nodig.
R7 Gezondheid en milieu		
T72 Riolering		
Uitvoering GRP5 in 2017	Wijkt in lichte mate af	De hoogte van de investeringen zullen iets lager uitvallen dan geprognostiseerd in het MIP.
T73 Afval		
Omgekeerd inzamelen stadsbreed ingevoerd;	Wijkt in lichte mate af	Naar verwachting eind dit jaar gereed
Invoering DIFTAR	Wijkt substantieel af	Door het staken van de stemmen is er geen besluitvorming in juli geweest, dit wordt nu september.
R8 Wonen en ruimte		
T83 Wonen en bouwen		
Streefwaarde: 80% van de reguliere omgevings-vergunningen bouw met een afhandelingstermijn van 8 weken		Alleen gegevens per kalenderjaar.
Streefwaarde: 0 omgevingsvergunningen van rechtswege verleend wegens overschrijding fatale termijn		Alleen gegevens per kalenderjaar.

Bijlage investeringen

De investeringsinformatie op detailniveau per programma is opgenomen in de navolgende tabel.

Nr.	Omschrijving	Kredietbedrag	Realisatie	€
		2017	%	
R1 Veiligheid				
Nieuwbouw brandweerkazerne				
	Nieuwbouw brandw.kazerne realisatiefae	60	119%	71
	Totaal programma	60	119%	71
R2 Verkeer, vervoer en waterstaat				
Openbare verlichting				
	Ledverlichting hoofdwegen: armaturen ledsystemen	2.907	0%	0
	Openbare verlichting: Kabels	383	0%	0
	Openbare verlichting: LED projecten	0		3
	OV beheer	0		610
Parkeren				
	Parkeermaatregelen straat	309	26%	81
	Parkeermaatregelen garages	310	0%	0
	Parkeerautomaten	70	10%	7
	PG Arnhem centraal	480	0%	0
	Parkeermaatregelen OR	222	65%	143
Verkeersinfrastructuur/ -voorzieningen/ -regelingen				
	Verkeersinfrastructuur	1.430	15%	218
	Kunstwerken w.o. viaducten A325	933	10%	93
	Verkeerskrediet	540	9%	48
	Verkeersregelinstallaties	1.200	1%	7
	Openbaar vervoer Arnhem	100	25%	25
Overige				
	Oppervlaktewater en havenbeheer	0		-98
	Wegen beheer	46	0%	0
	Planmatig onderhoud Vastgoed	778	1%	5
	Totaal programma	9.707	12%	1.141
R3 Economie				
Arnhem International School				
	Arnhem International School	3.500	100%	3.500
	Totaal programma	3.500	100%	3.500
R4 Educatie				
Onderwijshuisvestingsprogramma (OHP)				
	OHP Nog toe te delen	1.100	18%	200
	Huisvesting primair onderwijs	2.161	71%	1.524
	Huisvesting speciaal onderwijs	0		55
	Huisvesting en terreinen Natuurcentrum	0		10
	Totaal programma	3.261	55%	1.789

Nr. Omschrijving	Kredietbedrag		Realisatie	
	2017		%	€
R5 Cultuur, recreatie en sport				
Rozet				
Afsluitfase	0			-56
MSA				
Verbouwing Musis	13.513		59%	7.952
Focus filmtheater				
Realisatiefase	0			1.247
Overige				
Aankoop en onderhoud vastgoed	321		0%	0
Slag om Arnhem	1.643		17%	280
Voorzieningen in bossen en parken	30		20%	6
Erfgoed				
Eusebiuskerk	1.651		100%	1.651
Uitbreiding en verbouwing vastgoed	79		0%	0
Sport				
Zwembaden	0			177
Binnensport algemeen	620		35%	214
Buitensport				
Sportgrasvelden	173		0%	0
Overige investeringen	0			-23
Totaal programma	18.030		63%	11.448
R6 Participatie en maatschappelijke ondersteuning				
Kantoorinrichting 3 D's				
Kantoorinrichting 3 D's	10		68%	7
Totaal programma	10		68%	7
R7 Gezondheid en Milieu				
Gemeentelijke Riolerings Plan	10.744		22%	2.356
Ondergrondse containers (glas en papier)	912		9%	82
Afvalplan 2012-2020	1.890		85%	1.612
Planmatig onderhoud vastgoed	20		0%	0
Totaal programma	13.566		30%	4.051
R9 Financiën en Bedrijfsvoering				
HFZ Machines en installaties	300		0%	0
HFZ Gereedschappen	133		5%	7
HFZ Vervoermiddelen	263		24%	65
HFZ Werkplekmeubilair	0			67
HFZ Inrichting gebouw en inventaris	400		11%	44
HFZ Vastgoed	1.016		4%	45
Belastingen en heffingen BAG-WOZ koppeling	0			32
ICT Diverse hard- en software	11.929		4%	455
IT Zaakgericht werken (Eddie)	1.750		14%	239
Totaal programma	15.791		6%	953
Totaal	63.926		36%	22.959